

Право на справедливий судовий розгляд в контексті практики ЄСПЛ

Доповідач: Дроздов О.М., адвокат, Голова ВКДКА,
Перший проректор Вищої школи адвокатури,
к.ю.н, доцент,

Презентацію виконала:

Дроздова О.В., адвокат, помічник першого проректора Вищої школи
адвокатури НААУ

Стаття 6

Право на справедливий суд

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.
2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

3. Кожен обвинувачений у вчиненні кримінального

СПРАВИ СУДДІВСЬКІ

(щодо неупередженості під час провадження)

1. У справі «Геровска Попчевска проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (рішення від 7.1.2016 р.) предметом розгляду ЄСПЛ стало питання неупередженості і незалежності членів Державної ради суддів в розгляді справ порушення професійної етики з боку судді. У цій справі ЄСПЛ констатував порушення КЗПЛ.

2. Неупередженість Державної ради суддів під час розгляду справ про порушення професійної етики з боку судді була предметом розгляду у ЄСПЛ ще в одній справі: «Якшовські та Трифуновські проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (Рішення 7.1.2016).

3. У справі “Бака проти Угорщини” (Рішення від 23.6.2016 р.) ЄСПЛ виявив відсутність можливості Голови Верховного Суду Угорщини оскаржити дострокове припинення його повноважень та констатував порушення ст. 6 КЗПЛ.

4. 21.01.2016 р. ЄСПЛ ухвалив рішення у справі “Івановський проти Колишньої Югославської Республіки Македонія”. Нагадаємо, що у цій справі постало питання відповідності вимогам ст. 6 і 8 КЗПЛ усунення голови Конституційного Суду з займаної посади в результаті люстрації.

5. Подібні питання також були предметом розгляду ЄСПЛ у справі “Гарабін проти Словаччини” та ухвалено 20.11.2012 року рішення щодо порушення Державою вимог ст. 6 КЗПЛ (прийнято одноголосно).

У справі “Євдокимов та інші проти Росії” (заява № 27236/05 і ін) предметом розгляду постали питання справедливого розгляду справи та відсутності можливості ув'язненого бути присутніми на слуханнях цивільного розгляду справ, в яких вони були сторонами. Рішенням ЄСПЛ від **16.2.2016 року** було встановлено порушення ст. 6 КЗПЛ. *Факти.* Національні суди відмовили надати можливість заявникам, які були затримані в розглянутий період часу, бути присутніми на слуханнях цивільного розгляду справ, в яких вони були сторонами на тій підставі, що внутрішнє законодавство не мало положень, які б дозволяли затриманим бути присутніми під час розгляду справи в суді.

Питання участі ув'язнених у інших судових процесах вже були предметом розгляду у КСУ (рішення від 12.04.2012 року № 9-рп/2012). Так, в аспекті конституційного звернення положення ст. 24 Конституції стосовно рівності громадян у конституційних правах, свободах та перед законом у взаємозв'язку з положеннями ч. 1 ст. 55, п. 2 ч. 3 ст. 129 Основного Закону (в редакції станом до набрання чинності Законом “Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)” від 2.06.2016 року. №1401-VIII) щодо захисту судом прав і свобод людини і громадянина та рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом треба розуміти так, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, має гарантовані державою рівні права на захист прав і свобод у судовому порядку та на участь у розгляді своєї справи у визначеному процесуальним законом порядку у судах усіх юрисдикцій, спеціалізацій та інстанцій, у тому числі й особа, яка засуджена і відбуває кримінальне покарання в установах виконання покарань

Явно необґрунтоване засудження політичного діяча і його можливого спільника виявив ЄСПЛ у справі “Навальний і Офіцеров проти Росії” (Рішення від 23.2.2016).

Про створення на підставі обвинувального вироку суду, яким затверджено угоду про визнання винуватості преюдиції та усупереч презумпції невинуватості встановлення винуватості іншої особи у вчиненні злочину, а також про забезпечення права на апеляційне і касаційне оскарження йшлося й у постанові ВСУ від 3.03.2016 р. № 5-347 кс 15. У своєму рішенні ВСУ зробив наступний правовий висновок: стосовно кримінального провадження щодо ОСОБА_2 постановлений за результатами угоди про визнання ним винуватості вирок стосується прав, свобод та інтересів ОСОБА_1, який на цій підставі, реалізуючи своє конституційне право та керуючись загальними засадами кримінального судочинства, в тому числі п. 1, 2, 10, 17 ст. 7, ч. 6 ст. 9, ч. 1 та 2 ст. 24 КПК, вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення. Дотримання вказаних засад є гарантією реалізації права на доступ до правосуддя, а їх нехтування означає, що судові рішення про відсутність у заявника права на звернення з апеляційною скаргою постановлено без дотримання вимоги справедливості судового розгляду, приписів статті 370 КПК щодо законності та обґрунтованості судового рішення, що є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закон і підставою для його скасування. Отже, у цій справі ВСУ констатував неправильне застосування касаційним судом норм, передбачених п. 1, 2, 10, 17 ст. 7, ч. 6 ст. 9, ст. 24, ч. 4 ст. 394 КПК, у зв'язку із обмеженням права ОСОБА_1 як особи, прав, свобод та інтересів якого стосується вирок на підставі угоди між прокурором та обвинуваченим ОСОБА_2, на його апеляційне оскарження.

Проте привертає увагу нова редакція п. 8 ст. 129 Конституції (в редакції Закону від 2.06.2016 р.), а серед основних засад судочинства названо “забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення”. Натомість у попередній редакції наведеної норми йшлося про “забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом”. Не заглиблюючись в детальний аналіз цих змін, можна констатувати, що з 30.09.2016 за Основним Законом право на касаційне оскарження судового рішення, на відміну від попередньої редакції закону, підлягає забезпеченню лише у визначених законом випадках. Таким чином, якщо раніше на конституційному рівні за загальним правилом повнота апеляційного та касаційного перегляду була обмежена лише випадками прямого, недвозначного виключення (заборони) на рівні закону (див. Постанову ВСУ 11.02.2016 р. № 5-331кc15)

У світлі наведених рішень практичний інтерес становить *правовий висновок ВСУ*, викладений у постанові його Судової палати у кримінальних справах від 29.09.2016 року № 5-246кс(15)16. А саме, ВСУ зазначив, що виходячи з положень п. 2 ч. 3 ст. 129 Конституції України та ст. 10 (Рівність перед законом і судом) КПК, особа, щодо якої вирішувалось питання про застосування примусових заходів медичного характеру, не позбавлена права подавати касаційні скарги на судові рішення, ухвалені в порядку, передбаченому главою 39 (Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру)

В рішенні у справі «Плахтєєв та Плахтєєва проти України», яке набуло статусу остаточного 12.06.2009 р., ЄСПЛ укотре зазначив, що право доступу до суду, не будучи абсолютним, може підлягати законним обмеженням, таким, наприклад, як строки давності, заходи забезпечення позову, нормативне регулювання такого права стосовно неповнолітніх та психічно хворих осіб, однак якщо доступ до суду обмежено внаслідок дії закону або фактично, слід з'ясовувати, чи не порушило встановлене обмеження саму суть цього права і, зокрема, чи мало воно законну мету, і чи існувало відповідне пропорційне співвідношення між застосованими засобами і поставленою метою.

Водночас у справі «Наталія Михайленко проти України», рішення в якій набуло статусу остаточного 30.08.2013 р., ЄСПЛ дійшов висновку, що підхід, якого дотримується українське законодавство і згідно з яким особи, навіть визнані недієздатними, не мають права на безпосередній доступ до суду, зокрема з метою поновлення своєї цивільної дієздатності, не відповідає загальній тенденції, що панує на європейському рівні, та становить порушення п. 1 ст. 6 Конвенції.

Нікіфор проти Республіки Молдова (заява № 52205/10; ріш. від 20.09.2016р.)

Заявник, Леонід Нікіфор, є громадянином Молдови, який народився в 1966 році і мешкає в Кишиневі. Справа стосувалася його твердження, що цивільне провадження стосовно його статусу акціонера компанії було несправедливим. Нікіфор був власником 50% акцій компанії з обмеженою відповідальністю, створеної в 2002 році. В січні 2009 року власник інших 50% акцій компанії, А.Н., подав позов до Господарського суду в Кишиневі з вимогою виключити Нікіфора з переліку акціонерів тому, що він не заплатив за його частину акцій. Господарський суд в Кишиневі відхилив позов на підставі того, що в нього закінчився термін давності. Проте це рішення суду першої інстанції було згодом скасоване під час апеляції. Господарський апеляційний суд прийняв рішення на користь А.Н. покладаючись виключно на протокол зборів акціонерів від 20.02.2007 р., поданий адвокатом А.Н., в якому Нікіфор визнав, що він не заплатив за сукупність його акцій і пообіцяв заплатити за них протягом одного місяця. У грудні 2009 р. Верховний суд відхилив апеляцію Нікіфора з питань права також покладаючись на протокол від 20.02.2007 р. і постановив, що він не заплатив за всю сукупність його акцій в компанії. Ні господарський апеляційний суд, ні Верховний суд не відреагували на твердження Нікіфора стосовно того, що у позову А.Н. закінчився строк давності, а також стосовно того, що його підпис на протоколі, який використовувався як доказ проти нього, був підроблений.

Нікіфор ініціював кримінальне провадження проти А.Н. за підробку протоколу акціонерів компанії від 20.02.2007 р., яка все ще очікує свого вирішення судом. Посилаючись, зокрема, на ст. 6 § 1 (право на справедливий судовий розгляд) КЗПЛ Нікіфор стверджував, що цивільне провадження було несправедливим, зокрема, тому, що суди не застосували строки позовної давності в його справі та відмовилися від визначення експертом справжності підпису на протоколі, який використовувався як основна частина доказів проти нього.

ЄСПЛ встановив порушення ст. 6 § 1 КЗПЛ. Справедлива сатисфакція: 2500 євро (EUR) (моральної шкоди) і 2000 EUR (компенсація інших витрат).

У справі “A.N. проти Литви” (Рішення від 31.5.2016 р.) ЄСПЛ проаналізував такі аспекти прав на справедливий суд як доступ до суду, неупереджене слухання справи та відсутність відповідних процесуальних гарантій в провадженні стосовно позбавлення правоздатності та дієздатності заявника, який страждав від психічних розладів та констатував порушення КЗПЛ

Презумпція невинуватості (стаття 6 § 2 КЗПЛ)

Рішення у справі “*Рувін проти Польщі*” (ріш. від 18.02.2016 р.) стосувалося впливу парламентської комісії з розслідування на проведення паралельних кримінальних проваджень стосовно тих самих питань.

Заявник, режисер, був втягнутий в скандал, який виник із тверджень, що особи, які мають владу, брали участь в корупційній практиці під час парламентського судочинства стосовно реформи законодавства Польщі. У зв'язку з цим проти заявника було розпочато кримінальне провадження. У той же час парламент створив комісію з розслідування, завданням якої було розслідування правильності тверджень стосовно декількох політиків і високопоставлених чиновників. Заявник був визнаний винним у вчиненні злочину. У той час як його апеляція очікувала рішення, комісія з розслідування, яка здійснювала свою діяльність публічно, опублікувала свої висновки. У звіті були вказані імена деяких ключових фігур, які намагалися використовувати їх впливові посади для фінансової і політичної вигоди. Заявник був згаданий в доповіді як особа, яка надавала допомогу в їх корумпованих зусиллях. Його апеляція була відхилена, а засудження стало остаточним.

Право на захист (стаття 6 § 3)
Справа Блохін проти Росії (ріш. 23.03.2016 р.), стосувалася позміщення заявника, неповнолітнього, який не досяг віку кримінальної відповідальності, в центрі затримання неповнолітніх.

Заявника, якому було 12 років на той час, затримали і доставили в поліцейський відділок за підозрою у вимаганні грошей в іншого неповнолітнього. На підставі зізнання заявника (яке він пізніше оскаржив) і заяви передбачуваної жертви і матері останнього, влада дійшла висновку, що він скоїв злочини, які заслуговують покарання відповідно до Кримінального кодексу. Проте кримінальна справа не була порушена, оскільки його вік був нижче встановленого законом віку кримінальної відповідальності. Він постав перед судом, який наказав помістити його в ізолятор тимчасового утримання для неповнолітніх правопорушників на термін 30 днів для того, щоб «виправити його поведінку» і запобігти вчиненню будь-яких наступних правопорушень. Велика Палата встановила, *inter alia*, порушення ст. 6 §§ 1 і 3 КЗПЛ. А саме, заявник не мав права на захисника до передачі справи в суд, а також в принципі був позбавлений ряду процесуальних прав, зокрема, права допитувати свідків обвинувачення або права на те, щоб вони були допитані, права на свідчити проти себе самого, презумпції невинуватості (ЄСПЛ визнав, що приміщення заявника в центр тимчасового утримання для неповнолітніх правопорушників у зв'язку з вчиненням ним суспільно небезпечного діяння до досягнення віку, з якого настає кримінальна відповідальність за це діяння, свідчить про пред'явлення їй кримінального обвинувачення в сенсі ст. 6 КЗПЛ)

Справа “Хузуняну проти Італії” (заява № 36043/08; рішення ЄСПЛ
від 1.09.2016 р.)

Заявник, Лучано Валентин Хузуняну, є громадянином Румунії, який народився в 1973 році і мешкає в Румунії. Справа стосувалася відсутності можливості у Хузуняну домогтися повторного відкриття кримінального судочинства проти нього, яке закінчилась його засудженням *in absentia*. Після судового переслідування за звинуваченням у вбивстві 15.03.2004 р. Хузуняну був засуджений Римським судом в м. Асізі до 28 р. ув'язнення. Влада, звернувши увагу на його переховування від правосуддя, призначила йому адвоката, який брав участь в провадженні. Адвокат подав апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції до Римського апеляційного суду в м. Асізі, який відхилив скаргу 17.01.2005 р. Він також подав апеляцію питань права, але вона була визнана неприйнятною. Стосовно Хузуяну 19.12.2005 року був виданий міжнародний ордер на арешт і він був заарештований в Румунії в 2006 р., а згодом його екстрадували до Італії, дата екстрадиції була невідома.

Хузуяну, посилаючись на статтю 175 Кримінально-процесуального кодексу, стверджував, що його апеляційна скарга проти засудження не повинна була бути погашена строками давності. Він стверджував, що він не переховувався від правосуддя і не відмовлявся від права з'явитися суді, заявивши, що, оскільки він не був повідомлений про хід провадження за місцем його проживання в Румунії, він не був належним чином проінформований про кримінальне судочинство проти нього. У рішенні від 12.04.2007 р. Римський апеляційний суд в м. Асізі висловив думку стосовно того, що Хузуяну мав право бути звільненим від строку давності, але мав право подати апеляційну скаргу лише на рішення суду другої інстанції. Хузуяну подав апеляційну скаргу з питань права, стверджуючи про необхідність проведення нового розгляду справи по суті, а не лише рішення з питань права. Ця вимога була відхилена касаційним судом 13.01.2008 р. на підставі того, що особа, яка була засуджена *in absentia* втрачає своє право на повторний відлік строку оскарження, якщо призначений адвокат, незалежно або без відома клієнта, подав апеляційну скаргу на рішення, про яке йде мова, і якщо суд, який мав відповідну юрисдикцію, прийняв рішення стосовно цієї апеляції.

В інших провадженнях стосовно різних осіб, засуджених *in absentia*, Конституційний Суд визнав, що ст. 175 § 2 порушує Конституцію на підставі того, що це положення не дозволяє відповідачеві, який не був ефективно повідомлений про провадження, відновити строк для оскарження рішення, прийнятого *in absentia*, якщо така ж сама апеляційна скарга була раніше подана адвокатом. У грудні 2009 р. на підставі цього рішення Хузуяну подав клопотання про встановлення нового граничного строку для подання апеляції, але це клопотання не мало успіху. Посилаючись на ст. 6 (право на справедливий судовий розгляд) КЗПЛ Хузуяну скаржився на відсутність можливості відновити кримінальні провадження і, таким чином, представити свій захист в судах Італії. ЄСПЛ констатував порушення ст. 6 КЗПЛ

Справедлива сатисфакція: Хузуяну не подавав жодних заяв стосовно справедливої сатисфакції.

1. У справі «Паіч проти Хорватії» (рішення 29.03.2016 р.) ЄСПЛ за результатами ретельного аналізу питання допиту свідків в аспекті засудження на підставі заяви свідка, громадянина іншої держави, до якого не може бути застосований перехресний допит, встановив порушення ст. 6 § 3 КЗПЛ.

Додатково

див.:

1.1 у справі «Аль-Хавайя і Тахері проти Сполученого Королівства» (рішення від 15.12.2011 р. ЄСПЛ сформулював тест на виявлення визнаного порушення п. 1 та підп. d п. 3 ст. 6 КЗПЛ. Так п. 1 ст. 6 КЗПЛ у взаємозв'язку з підп d п. 3 ст. 6 КЗПЛ втілює принцип про те, що до засудження обвинуваченого всі наявні проти нього докази зазвичай повинні бути представлені в його присутності в відкритому судовому засіданні з метою представлення змагальних доводів. Винятки з цього принципу можливі, але вони не повинні порушувати права захисту. Як правило, необхідно, щоб обвинуваченому було надано адекватна і належна можливість оскаржити і допитати свідків, які виступають проти нього, коли вони дали свідчення або на більш пізній стадії розгляду.

1.2. Свій розвиток тест Аль-Хавайя на предмет дотримання вимог підп. d п. 3 ст. 6 КЗПЛ знайшов у справі «Шачашвілі проти Німеччини» (рішення від 15.12.2015 р.). Факти. Заявник був визнаний винним в крадіжці при обтяжуючих обставинах пов'язаних з вимаганням і засуджений до позбавлення волі строком на дев'ять з половиною років. Що стосується одного із злочинів, суд виходив, зокрема, з показань свідків, зроблених двома жертвами злочину поліції на стадії досудового провадження. Заяви були зачитані на суді, тоді як два свідки повернулися до Латвії і відмовився від дачі показань, оскільки вони як і раніше вважали себе травмованими злочином.

ЄСПЛ у справі “Кашлев проти Естонії” (заява № 22574/08, рішення від 26.4.2016) в контексті права на справедливий судовий розгляд проаналізував питання скасування апеляційним судом виправдувального вироку на підставі його власного оцінювання доказів, які були надані в суді першої інстанції.

ВСУ у постанові від 21.01.2016 р. № 5-249кс15 щодо скасування апеляційним судом вироку місцевого суду в частині виправдання, задовольняючи частково заяву захисника щодо неприпустимості урахування апеляційним судом показань безпосередньо не заслуханих свідків, показання яких мали значення для вирішення питання про винуватість чи невинуватість засудженого, виклала, що всі докази, як правило, повинні подаватися під час публічного розгляду в присутності обвинуваченого для забезпечення змагальності сторін. З цього правила існують винятки, але вони не можуть порушувати права захисту. Якщо підсудному було надано відповідну та належну можливість заперечити такі показання, чи то при їх наданні, чи на пізнішому етапі, прийняття їх як доказів не суперечитиме саме по собі вимогам п. 1 та 3«d» ст. 6 КЗПЛ. Але з цього випливає, що засудження не може виключно або вирішальною мірою ґрунтуватися на показаннях, які сторона захисту не могла оспорити.

ЄСПЛ у своєму рішенні по справі “Лазу проти Республіки Молдова” від 5.7.2016 (заява № 46182/08) констатував порушення ст. 6 КЗПЛ у зв'язку з скасуванням апеляційним судом виправдувального вироку щодо заявника без заслуховування усних свідчень головних свідків обвинувачення

Факти. У 2005 році заявник, водій броньованого транспортного засобу банку, був звинувачений в порушенні правил дорожнього руху. Він був виправданий судом першої інстанції на підставі того, що твердження свідків проти нього не вважались надійними. Проте, пізніше він був засуджений апеляційним судом. У своїй скарзі до ЄСПЛ заявник скаржився на те, що кримінальне судочинство проти нього було несправедливим тому, що під час скасування виправдувального вироку апеляційний суд не заслухав свідків, показання яких були використані для визнання його винним, в порушення статті 6§ 1 КЗПЛ.

В аспекті права на справедливий суд ЄСПЛ у своєму рішенні по справі “Ганкін і інші проти Росії” від 31.5.2016 р. (заява №. 2430/06) констатував порушення ст. 6 КЗПЛ у зв'язку з нездатністю апеляційних судів перевірити, чи отримали сторони, які були відсутніми, повідомлення про слухання справи.

Рішення ЄСПЛ у справі “Авуатинш проти Латвії” (рішенні від 23.05.2016 р.) вдосконалювало прецедентне право в двох сферах:

- визнання і виконання іноземного судового рішення у цивільній справі, прийнятого в країні походження, без відповідного виклику відповідача до суду і забезпечення його права на захист;
- стосовно законодавства ЄС, презумпції еквівалентного захисту (дивіться *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi проти Ірландії*, *Мішо проти Франції*) і принципу взаємного визнання судових рішень в Європейському Союзі.

У справі “Мітров проти Колишньої Югославської Республіки Македонія” (Рішення ЄСПЛ від 2.6.2016 р.) ЄСПЛ проаналізував питання неупередженості суду та розгляду кримінальної справи у суді, в якому мати жертви працювала суддею та встановив порушення

У справі “Ярослав Білоусов проти Росії” (рішення ЄСПЛ від 4.10.2016)

вперше ЄСПЛ розглянув сумісність з вимогами статей 3 і 6 Конвенції знаходження підсудних в залі суду в скляній кабіні:

“....взагалі кажучи, розміщення підсудних за скляними перегородками або в скляних кабінах саме по собі не виключають елемент приниження, достатнього для досягнення мінімального рівня жорстокості, як у випадку з металевими клітками. Цей рівень може бути досягнутий, однак, якщо ураховувати обставини в цілому, призведе до їх страждання або труднощів, інтенсивність яких перевищує неминучий рівень страждань, властивий триманню під вартою ...”

... ЄСПЛ зазначив, що 10 обвинувачених знаходилися в скляній кабіні розміром 5,4 квадратних метрів, тому не залишилося практично жодного місця між ними. Вони повинні були брати участь у судовому засіданні у цих умовах протягом декількох годин три дні на тиждень протягом двох місяців. Крім того, судовий процес заявників мав значний резонанс у суспільстві, тому за цим процесом уважно стежили як національні, так і міжнародні ЗМІ, так що заявники були постійно знаходилися під пильною увагою широкого загалу в цій тісній обстановці. Ці елементи стали достатніми для ЄСПЛ щоб зробити висновок про те, що умови в скляній кабіні Мосміськсуду принижують гідність, поведження в порушення статті 3 Конвенції (що автоматично потягнуло порушення статті 6 КЗПЛ. ЄСПЛ було важко примирити приниження гідності під час поведження з заявником в ході судового розгляду з поняттям справедливого судового розгляду, беручи до уваги важливість рівності сторін, презумпції невинності, і довіру, яку суди в демократичному суспільстві повинні вселяти громадськості, перш за все, в обвинуваченого..”

... Що стосується їх подальшого затримання в скляній куабіні, ЄСПЛ зазначає, що розташування двох кабін дозволила заявнику мати не менше 1,2 квадратних метрів особистого простору, що дозволяє уникнути незручності і приниження переповненістю .. Тім НЕ Менш: ... заявник та інші підсудні були відокремлені від решти залу слухання склом, фізичний бар'єр, який в якійсь мірі обмежили їх пряму участь в судовому засіданні. Крім того, таке розташування унеможливило для заявника конфіденційні контакти з його адвокатом, з яким він міг спілкуватися тільки через мікрофон і в безпосередній близькості від поліцейських охоронців. Крім того, кабіна не була обладнана, щоб дозволити заявникові обробляти документи або робити нотатки Суд першої інстанції, схоже, не визнав вплив цих судових механізмів у сфері прав заявника на захист, і не вжив жодних заходів для компенсації цих обмежень. ... Звідси випливає, що під час слухання справи у суді першої інстанції права заявника на ефективну участь в розгляді та отримання практичної і ефективної юридичної допомоги були обмежені, і ці обмеження не було ні необхідними, ні пропорційними. ЄСПЛ прийшов до висновку, що кримінальна справа проти заявника було розглянута в порушення статей 6 §§ 1 і 3 (б) і (с) КЗПЛ.

Відповідно до ч. 3 ст. 62 Конституції України обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, тому доказ, отриманий унаслідок проведення НСРД за відсутності ухвали слідчого судді чи постанови прокурора у випадку проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину, є очевидно недопустимим».

Зауважимо, що практично актуалізація зазначеного насамперед відображається у ситуаціях, коли під час дослідження в судовому засіданні протоколів НСРД сторона захисту вимагає від сторони обвинувачення довести факт наявності ухвали слідчого судді, якою було надано дозвіл на проведення відповідної дії. Як доволі ілюстративний приклад зазначеної ситуації, наведемо фрагмент ухвали Виноградівського районного суду Закарпатської області: «У судовому засіданні захисник звернувся до суду з клопотанням про витребування від прокурора ухвали слідчого судді від 08 квітня 2015 року, на підставі якої під час досудового розслідування проводилася негласна слідча дія — аудіоконтроль відносно Особа_2. Прокурор не заперечував проти задоволення клопотання, проте зауважив, що прокурор не є розпорядником відповідних документів, оскільки такі зберігаються в Апеляційному суді Закарпатської області та у слідчому відділенні Виноградівського відділення поліції.

Обвинувачений підтримав клопотання захисника, потерпіла підтримала думку прокурора. Заслухавши думку учасників судового провадження, з'ясувавши дійсні обставини, суд прийшов до таких висновків. З огляду на те, що, як повідомив захисник, у матеріалах кримінального провадження відсутній документ, — ухвала слідчого судді від 08 квітня 2015 року, на підставі якої в ході досудового розслідування проводилася негласна слідча дія — аудіоконтроль особи, сторона захисту наполягає на дослідженні в судовому засіданні даного документа. Суд задля створення необхідних умов для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків прийшов до висновку, що клопотання захисника підлягає до задоволення». *(Ухвала Виноградівського районного суду Закарпатської області від 20 листопада 2015 року, судова справа № 299/2597/15-к [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53647503>.)*

ЄСПЛ у рішенні у справі «**Мирилашвілі проти Росії**» висловив абсолютно чітку позицію, відповідно до якої у змагальному процесі повинні розглядатися не лише докази, які безпосередньо стосуються фактів справи, а й інші докази, які можуть стосуватися допустимості, достовірності та повноти останніх. Рішення про відмову у розкритті матеріалів, пов'язаних з операцією щодо прослуховування телефонних розмов, результатами якого було обґрунтовано обвинувальний вирок національного суду, не супроводжувалось адекватними процесуальними гарантіями і, крім цього, не було достатньо обґрунтованим.

(The Case of Mirilashvili v. Russia (Application no. 6293/04) Judgment Strasbourg 11 December 2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90099>.)

Приймаючи рішення про повернення справи на додаткове розслідування, Чутівський районний суд Полтавської області зазначив, що «...у справі відсутні докази щодо законності дій працівників СБУ по здійсненню вказаного роздрукування телефонних розмов (йдеться про зняття інформації з каналів зв'язку (що було передбачено ст. 187 КПК 1960 року)) з телефону Особа-4, що може призвести до порушення ст. 8 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також стати приводом звернення до Європейського суду з прав людини».

(Постанова Чутівського районного суду Полтавської області від 8 листопада 2011 року, справа № 1-87/11 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/19274466>.)

Приморський районний суд м. Одеси, розглядаючи провадження за обвинуваченням особи у злочині, передбаченому ч. 4 ст. 368 КК, визнав низку наданих стороною обвинувачення доказів недопустимими і ухвалив виправдувальний вирок. Серед іншого, судом було зазначено, що «...з наданих прокурором суду матеріалів провадження вбачається, що слідчим, в порушення вимог ст. 290 КПК України, не було надано обвинуваченому та стороні захисту доступу до постанови прокуратури Одеської області про проведення контролю за вчиненням злочину від 18 листопада 2013 року ... Постанова прокуратури від 18 листопада 2013 року, на яку посилається в протоколі особа, яка склала його, сторонам кримінального провадження не відкрита, суду не надана. Наведене виключає використання в якості допустимого доказу протоколу».

(Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 14 травня 2015 року, судова справа № 522/7888/14-к [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/44174865>.)

З аналогічних причин було ухвалено виправдувальний вирок Глухівським міськрайонним судом Сумської області, в якому зазначено, що «... у судовому провадженні про обвинувачення Особа_4 та Особа_5 стороною обвинувачення не надано даних про те, які конкретно негласні слідчі (розшукові) дії були санкціоновані слідчим суддею та прокурором, щодо кого саме, на який строк. Таким чином, стороною обвинувачення не надано суду можливості перевірити, чи діяли правоохоронні органи у межах та у спосіб, передбачені відповідними рішеннями. Посилання сторони обвинувачення на те, що постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину та ухвали слідчого судді є документами, що містять державну таємницю суд не приймає, ... оскільки ... такі відомості стосуються законності проведення відповідних дій, від чого залежить допустимість їх результатів як джерела доказів.

Безпідставна відмова у наданні вищевказаних відомостей з посиланням на те, що вони становлять державну таємницю, призвела до обмеження права обвинувачених на справедливий судовий розгляд, що включає у себе належну перевірку законності джерел отримання доказів, якими обґрунтовано обвинувачення. За таких обставини, виходячи із положень ст. 86, ст. 90 КПК України щодо належності та допустимості доказів, суд визнає недопустимими докази, які були отримані під час проведення негласних слідчих дій у відношенні підсудних Особа_4 та Особа_5»

(Вирок Глухівського міськрайонного суду Сумської області від 30 грудня 2015 року, судова справа № 576/1179/15-к [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54809825>)

ВССУ, частково задовольняючи касаційну скаргу засудженого та скасовуючи ухвалу Апеляційного суду Київської області, навів аргументи такого рішення, пославшись на практику ЄСПЛ1 та зазначив таке:

«Судові рішення, які є предметом оскарження, у значній мірі ґрунтуються на даних протоколів за результатами негласних слідчих (розшукових) дій: аудіо- та відеоконтролю, спостереження за особою та зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, у ході яких було зафіксовано розмови між Особа_2, Особа_3 та Особа_1 щодо одержання неправомірної вигоди та обставини передачі такої вигоди. Засуджений Особа_1 у своїй апеляційній скарзі порушував питання про недопустимість таких доказів з огляду на те, що стороні захисту у повному обсязі не відкривалися і судом не досліджувалися матеріали, які стосувалися санкціонування відповідних заходів судом. Апеляційний суд не дав обґрунтованих відповідей на такі доводи, з урахуванням відсутності у матеріалах кримінального провадження копій ухвал слідчого судді про надання дозволів на застосування зазначених заходів. Таким чином, у провадженні не встановлено, які конкретно негласні слідчі (розшукові) дії були здійснені зазначеним суддєю щодо особи, на

Тобто з достатньою повнотою не з'ясовано правові підстави та порядок застосування заходів, які тимчасово обмежували конституційні права і свободи Особа_1, Особа_2 та Особа_3., що становило основний критерій допустимості їх результатів як джерела доказів. Як убачається з матеріалів кримінального провадження, Апеляційний суд Чернігівської області у відповідь на запит Славутицького міського суду Київської області обмежився повідомленням у формі листа про факти надання відповідних дозволів на підставі ухвал слідчого судді цього суду. Відмова у наданні відомостей з посиланням на те, що вони становлять державну таємницю, призвела до обмеження права засудженого на справедливий судовий розгляд, що включає у себе належну перевірку законності джерел отримання доказів, якими обґрунтовано обвинувачення».

(Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 9 квітня 2015 р., судова справа № 5-229км15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43555459>.

Скасовуючи ухвалу Апеляційного суду Волинської області від 28 квітня 2015 р., ВССУ аргументував своє рішення тим, що «... в основу судових рішень, які є предметом оскарження, покладено, у тому числі, дані телефонних розмов Особа_2, одержані у результаті зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (т. 2. а. с. 156–160). Спростовуючи доводи апеляційної скарги захисника про непідтвердження санкціонування судом такого оперативно-технічного заходу, суд послався на лист Апеляційного суду Волинської області від 30 грудня 2014 року № 196-рсо про надання цим судом дозволів на проведення негласних слідчих дій щодо Особа_2 на підставі ухвал № 50т від 14 січня 2014 року та № 783 т від 26 червня 2014 року. Однак, як слушно зазначає захисник у касаційній скарзі, названий лист містить інформацію про санкціонування лише аудіо-, відеоконтролю особи Особа_2 (т. 1. а. с. 105).»

Належні документи про надання дозволу на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж до матеріалів кримінального провадження не долучені, стороні захисту не відкривалися та у судовому засіданні не досліджувалися. Таким чином, судом не перевірено дотримання правоохоронними органами законної процедури проведення вказаної негласної слідчої (розшукової) дії, що становило основний критерій допустимості її результатів як джерела доказів».

Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 26 листопада 2015 року, судова справа № 5-2150км15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53899878>.

1) Марк Брауер проти Німеччини (заява № 24062/13)

Посилаючись на статтю 6 § 1 (доступ до суду) Європейської конвенції з прав людини Брауер скаржився на відмову розглянути по суті його апеляцію стосовно питань права і відхилення його прохання про відновлення провадження стосовно його ізолювання в психіатричній лікарні, стверджуючи, зокрема, що він не зрозумів вказівки судді стосовно подання апеляційної скарги не через його психічний стан, а через те, що вони були незрозумілими.

Порушення статті 6 § 1

2) Хузуняну проти Італії (№ 36043/08)

Посилаючись на статтю 6 (право на справедливий судовий розгляд) Конвенції Хузуяну скаржився на відсутність можливості відновити кримінальні провадження і, таким чином, представити свій захист в судах Італії.

Порушення статті 6

3) Яременко проти України (№ 2) (рішення від 30 квітня 2015р.) – стосувалася кримінальної справи проти заявника. Остаточним рішенням ВСУ від 18 квітня 2002 р. заявника було визнано винним у скоєнні вбивства та в інших злочинах і засуджено до довічного ув'язнення. 13 серпня 2002 р., заявник звернувся до ЄСПЛ, поскаржившись на те, що його побили співробітники міліції з метою отримання свідчень , і що вирок проти нього базувався, головним чином, на свідченнях, отриманих слідчими від нього за відсутності адвоката. У своєму рішенні від 12 червня 2008 р. ЄСПЛ погодився із твердженнями заявника і визнав порушення ст. 3 та ст. 6,п.1 і 3 (с) Конвенції, зазначивши про можливість перегляду справи заявника на національному рівні.

4) Ібрагім та ін. проти Сполученого Королівства (рішення від 13 вересня 2016 р.)

Суд прояснив застосування загальних принципів справи *Salduz* (доступ до адвоката під час поліцейського допиту) як двоетапний тест - Суд має оцінити, в першу чергу, чи були "вагомі причини" ("compelling reasons") щоб обмежити право на доступ до адвоката і, по-друге, вплив цього обмеження на загальну справедливість судового розгляду.

На думку меншості суддів (включаючи мене), «при застосуванні загальних принципів ... більшість сфокусувала свій аналіз занадто вузько на суто процедурних аспектах... на шкоду більш широко-оглядній оцінці загальної картини».

5) **«Чопенко проти України» (рішення від 15 січня 2015 р.)** заявник скаржився на те, що йому не було забезпечено правову допомогу під час допитів на початкових етапах розслідування. На це Суд зазначив, що хоча заявник мав право на доступ до адвоката під час його допиту в певні дати, проте у ці дати в нього відбирали пояснення за відсутності захисника та без попередньо складеного протоколу затримання.

6) У справі **« Петренко проти України» рішення від 29 січня 2015р.)** заявник також скаржився , що на початковому етапі кримінального провадження йому не було забезпечено доступ до захисника.

7) У справі **« Ушаков та Ушакова проти України» (рішення від 18 червня 2015 року)** Суд також встановив схожі порушення, оскільки перший заявник був допитаний і дав визнавальні покази без участі адвоката, а національні суди поставили такі покази в основу вироку, не спростувавши твердження заявника про те, що вони були надані ним недобровільно.

8) У справі «Огороднік проти України» (рішення від 5 лютого 2015р) Суд встановив порушення статті 6 (1) та (3) (с), оскільки міліція, маючи інформацію, що заявник вчиняв крадіжки та пограбування, спочатку затримала його в рамках адміністративного арешту під надуманим приводом (непокора співробітникам міліції) , хоча під час такого арешту з ним фактично поводитись як з обвинуваченим: він дав низку зізнань у крадіжках та пограбуваннях, відмовився від адвоката.

9) У справі «Тіхонов проти України» (рішення від 10 грудня 2010р.) Звернувшись до ЄСПЛ, заявник поскаржився на порушення статей 3, 6(1) та (3) (с) Конвенції, стверджуючи, що йому не було надано доступ до адвоката на початковій стадії кримінального провадження, коли він зробив самовикривальні свідчення у результаті поганого поводження і порушення права не свідчити проти себе.

10) Справа « Собко проти України» (рішення від 17 грудня 2015 р.)

ЄСПЛ дійшов висновку, що право заявника на захист було обмежено на початковому етапі розслідування кримінальної справи, що жодних вагомих причин для такого обмеження не було, і що його зізнавальні свідчення, надані під час допиту без надання доступу до адвоката, були використані для його засудження, в порушення ст. 6(1) та (3) (с) Конвенції

11) У справі “Євдокимов та інші проти Росії” предметом розгляду постали питання справедливого розгляду справи та відсутності можливості ув'язненого бути присутніми на слуханнях цивільного розгляду справ, в яких вони були сторонами. Рішенням ЄСПЛ від **16.02.2016 року** було встановлено порушення ст. 6 КЗПЛ.

12) Явно необґрунтоване засудження політичного діяча і його можливого співника виявив ЄСПЛ у справі “Навальний і Офіцеров проти Росії” (Рішення від 23.02.2016).

ЄСПЛ прийшов до висновку, що в цій справі не було дотримано дві основоположних вимоги щодо забезпечення справедливого судового розгляду, які повинні виконуватися під час розгляду кримінальних справ проти співучасників у окремих процесах.

А саме, в порушення обов'язку суду утримуватися від яких би то не було тверджень, що передбачають подальший судовий розгляд за іншою кримінальною справою.

Друга вимога, яка була порушена, - це обов'язок суду утримуватися від прийняття фактичних обставин, викладених в попередній справі, як встановлених *res judicata*, тобто без додаткової перевірки, якщо підсудний не брав участі в попередньому процесі.

13) В свою чергу у справі «*Паїч проти Хорватії*» (рішення 29.03.2016 р.) ЄСПЛ за результатами ретельного аналізу питання допиту свідків в аспекті засудження на підставі заяви свідка, громадянина іншої держави, до якого не може бути застосований перехресний допит, встановив порушення ст. 6 § 3 КЗПЛ.

ЄСПЛ зазначив, що місце проживання за кордоном не може розглядатись як достатня підстава для того, щоб не викликати свідка, оскільки судові органи мали обов'язок забезпечення того, щоб в обвинувачення не закінчився термін давності без завдання шкоди праву на захист.

14) У справі *«Аль-Хавайя і Тахєрі проти Сполученого Королівства»* ЄСПЛ сформулював тест на виявлення визнаного порушення п. 1 та підп. d п. 3 ст. 6 КЗПЛ. Так п. 1 ст. 6 КЗПЛ у взаємозв'язку з підп d п. 3 ст. 6 КЗПЛ втілює принцип про те, що до засудження обвинуваченого всі наявні проти нього докази зазвичай повинні бути представлені в його присутності в відкритому судовому засіданні з метою представлення змагальних доводів. Винятки з цього принципу можливі, але вони не повинні порушувати права захисту. Як правило, необхідно, щоб обвинуваченому було надано адекватна і належна можливість оскаржити і допитати свідків, які виступають проти нього, коли вони дали свідчення або на більш пізній стадії розгляду.

15) ЄСПЛ у справі *“Кашлєв проти Естонії”* (заява № 22574/08, Рішення від 26.04.2016) в контексті права на справедливий судовий розгляд проаналізував питання скасування апеляційним судом виправдувального вироку на підставі його власного оцінювання доказів, які були надані в суді першої інстанції.

Під час розгляду справи відповідно до КЗПЛ, заявник скаржився на те, що Апеляційний суд визнав його винним лише на підставі матеріалів справи без допиту свідків під час слухання справи.

16) В аспекті права на справедливий суд ЄСПЛ у своєму рішенні по справі *“Ганкін і інші проти Росії”* від 31.5.2016 р. (заява №. 2430/06) констатував порушення ст. 6 КЗПЛ у зв'язку з нездатністю апеляційних судів перевірити, чи отримали сторони, які були відсутніми, повідомлення про слухання справи.

17) У справі **“Бака проти Угорщини”** (Рішення від 23.6.2016 р.) ЄСПЛ виявив відсутність можливості Голови Верховного Суду Угорщини оскаржити дострокове припинення його повноважень та констатував порушення ст. 6 КЗПЛ.

У рішенні по справі **“Бака проти Угорщини”** від 27.05.2014 р. Палата ЄСПЛ одноголосно встановила порушення ст. 6 § 1 КЗПЛ (Право на доступ до суду), оскільки заявник не зміг оскаржити передчасне припинення його мандата.

18) ЄСПЛ у своєму рішенні по справі **“Лазу проти Республіки Молдова”** від 5.7.2016 (заява № 46182/08) констатував порушення ст. 6 КЗПЛ у зв'язку з скасуванням апеляційним судом виправдувального вироку щодо заявника без заслуховування усних свідчень головних свідків обвинувачення.

Приватне акціонерне товариство «Київстар» (далі – Компанія) уважно розглянуло Ваш запит №21/10-01 від 21.10.2016 року та повідомляє про таке.

Відповідно до ч. другої ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит, зобов'язані не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту надати адвокату відповідну інформацію, копії документів, крім інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом. При цьому згідно із ч. третьою ст. 34 Закону України «Про телекомунікації» інформація про споживача та про телекомунікаційні послуги, які він отримав, може надаватись у випадку та в порядку, визначених законом. У інших випадках зазначена інформація може поширюватися лише за наявності письмової згоди споживача.

Разом з тим, враховуючи загальний характер запитуваної інформації, повідомляємо наступне.

1. Базова станція (далі - БС) стільникового мобільного зв'язку – це комплекс телекомунікаційного обладнання, який складається із системного модуля БС, приемо-передавачів, антенно-фідерних пристроїв, систем передач, системи живлення в складі з акумуляторними батареями (АКБ), та з'єднувальних кабелів. Додатково дані об'єкти оснащені системами клімат-контролю та системами безпеки (охоронно-пожежна сигналізація та система автономного пожежогасіння). Радіус дії базової станції залежить від висоти встановлення антенно-фідерних пристроїв, рельєфу місцевості, наявності/відсутності багатоповерхової забудови на території обслуговування БС, лісів, водойм. Радіус дії сигналу мережі від базової станції від десятків метрів до 32 км.

2. Погодні умови (опади у вигляді дощу, снігу, а також туман) впливають на радіус дії БС і він стає меншим, ніж в ясну погоду, так як під час таких явищ створюються відповідні перешкоди на шляху розповсюдження сигналу покриття БС. Разом з тим такий вплив не суттєвий.

3. В результаті перевантаження в конкретний момент часу однієї з БС, яка обслуговує відповідну територію, мобільний термінал переходить в обслуговування до іншої, однієї з найближчих БС, що має найкращий сигнал в точці розташування мобільного терміналу.

4. Поточний ремонт БС, виконання якого пов'язане з перериванням надання даною БС сервісів, або частковим перериванням (зниження потужності) напряму впливає на прив'язку мобільного терміналу абонента до конкретної БС. При виконанні такого ремонту, мобільний термінал переходить в обслуговування до іншої однієї з найближчих БС, що має найкращий сигнал в точці розташування мобільного терміналу. Також на прив'язку мобільного терміналу абонента до конкретної БС впливають аварійні ситуації, які виникають на мережі – вихід з ладу обладнання, зникнення зовнішнього електроживлення на об'єктах мережі тощо.

5. Відповідно до вимог ч. 4 п. 39 «Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11.04.2012 року №295 оператор,

24.11.2016

провайдер телекомунікацій зобов'язаний зберігати записи про надання телекомунікаційних послуг протягом строку позовної давності визначеного законодавством. При цьому згідно ст. 257 Цивільного кодексу України загальна позовна давність встановлюється у три роки.

6. У разі, якщо мобільний термінал вимкнений, неможливо відслідкувати рух даного терміналу за допомогою обладнання оператора.

7. У разі, якщо мобільний термінал не вимкнений та абонент не здійснив ніяких подій за номером (здійснені виклики, відправлені SMS-повідомлення, MMS-повідомлення тощо), можливо відслідкувати рух даного терміналу. Будь-яка мережа розбита на певні зони (Location area), при перетині яких термінал подає на обладнання оператора відповідний звіт про зміну зони свого розміщення.

8. Дані по проходженню всіх БС на шляху автомобіля в ситуації, про яку зазначено в п.8 Вашого запиту, у оператора не зберігаються.

9. Відповідно до вимог ст. 164 Кримінального процесуального кодексу України в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів має бути зазначено:

- прізвище, ім'я та по батькові особи, якій надається право тимчасового доступу до речей і документів;
- дата постановлення ухвали;
- положення закону, на підставі якого постановлено ухвалу;
- прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів;
- назва, опис, інші відомості, які дають можливість визначити речі і документи, до яких повинен бути наданий тимчасовий доступ;
- розпорядження надати (забезпечити) тимчасовий доступ до речей і документів зазначених в ухвалі особі та надати їй можливість вилучити зазначені речі і документи, якщо відповідне рішення було прийнято слідчим суддею, судом;
- строк дії ухвали, який не може перевищувати одного місяця з дня постановлення ухвали;
- положення закону, які передбачають наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду.

Отже, особу, якій надається право тимчасового доступу до речей і документів, визначає суддя.

10. Тимчасовий доступ до речей і документів надається на підставі рішення слідчого судді, суду відповідальною особою оператора зв'язку. Процедура надання тимчасового доступу до речей і документів не передбачає погодження з керівництвом.

11. Ст. 164 Кримінального процесуального кодексу України визначені загальні положення тимчасового доступу до речей і документів. Так, копії інформації з електронних інформаційних систем або їх частин Компанії, при наданні тимчасового доступу до неї, надається в форматі «excel».

12. Внести зміни в копії інформації, яка була отримана шляхом проведення процедури тимчасового доступу до речей і документів та записана на оптичний носій, можливо. Разом з тим, якщо є підозра, що отримані дані було змінено, адвокат може самостійно звернутися до суду за тимчасовим доступом до електронних інформаційних систем або їх частин оператора зв'язку.

ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!